

POSTANOWIENIE

Dnia 25 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z powództwa M.Ś

przeciwko E.B. i M.B. prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą A. s.c. w D.

o przywrócenie do pracy, o wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 listopada 2025 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie
z dnia 4 lipca 2024 r., sygn. akt IV Pa 15/24,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od M.Ś. na rzecz E.B. i M.B. prowadzących
działalność gospodarczą pod nazwą A. s.c. w D. solidarnie kwotę
240 zł (dwieście czterdzieści złotych) wraz z odsetkami
wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

[I.T.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 listopada 2023 r., IV P 123/22, Sąd Rejonowy w Tarnowie w przedmiocie żądania przywrócenia do pracy oddalił powództwo (punkt I); zasądził od pozwanych E.B., M.B. prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą A. w D. solidarnie na rzecz powódki M.Ś kwotę 10.470 zł brutto tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie

liczonymi od dnia 30 listopada 2023 r. do dnia zapłaty (punkt II.); zasądził od pozwanych na rzecz powódki kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty (punkt III.); nakazał pobrać od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Tarnowie kwotę 750 zł tytułem zwrotu nie uiszczonej opłaty od pozwu (punkt IV).

Wyrokiem z dnia 4 lipca 2024 r., IV Pa 15/24 Sąd Okręgowy w Tarnowie zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że kwotę 10.470 zł brutto zastąpił kwotą 9.030 zł brutto (punkt 1.); w pozostałej części apelację pozwanych oddalił (punkt 2.); oddalił apelację powódki (punkt 3.); koszty postępowania za drugą instancję pomiędzy stronami wzajemnie zniósł (punkt 4.).

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła naruszenie art. 45 § 2 k.p. przez jego niewłaściwą wykładnię, prowadzącą do wadliwego zastosowania, do czego doszło na skutek uznania przez Sąd możliwości sięgnięcia po określoną w podanym przepisie możliwość zasądzenia odszkodowania, zamiast przywrócenia do pracy, uznając takie rozwiązanie za niecelowe.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni art. 45 § 2 k.p. budzącego rozbieżności w orzecznictwie.

W ocenie skarżącej w sprawie zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia, czy brak zawinienia ze strony pracownika w realizacji obowiązków zawodowych, a w szczególności brak przyczynienia się przez niego do powstania konfliktu z pracodawcą umożliwia (w sytuacji stwierdzenia wadliwości wypowiedzenia przez pracodawcę umowy o pracę) sądowi stosowanie uprawnienia określonego w art. 45 § 2 k.p. i uznawania niecelowości przywrócenia takiego pracownika do pracy, przy odwołaniu się do istnienia konfliktu i interesu pracodawcy, co skutkuje możliwością orzekania przez Sąd odszkodowania zamiast żądanego przez pracownika przywrócenia do pracy, czy też taką możliwość Sądowi uniemożliwia?

Skarżąca podniosła także, że istotną dla niniejszej sprawy, jak też ważną społecznie, jest potrzeba wykładni przepisów prawnych, których niejednolita wykładnia powoduje rozbieżności w orzecznictwie, tj. art. 45 § 2 k.p., co do tego na jakie kryteria należy położyć nacisk dokonując subsumcji stanu faktycznego pod

normę prawną oceniając celowość przywrócenia pracownika do pracy, czy prymat przyznać okolicznościom związanym z funkcjonowaniem zakładu pracy i uprawnieniom pracodawcy - niezależnie od postawy pracownika, czy też kierować się głównie interesem pracownika, o ile ten nie przyczynił się, nie dał powodu swoją postawą, do wadliwego rozwiązania z nim umowy o pracę?

Mając na względzie powyższe, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Tarnowie do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy - uwzględnienie żądania pozwu, w całości; rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie (art. 398¹¹ § 1 k.p.c.) oraz zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki solidarnie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od powódki na rzecz strony pozwanej solidarnie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą istotne okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14).

Powołanie się natomiast w skardze kasacyjnej na potrzebę wykładni przepisów prawnych wymaga wykazania przez autora skargi, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, ze wskazaniem na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 Nr 12, poz. 151; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić

za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 Nr 13, poz. 5).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanych przez siebie przesłanek przedsądu, bowiem wskazane przez nią kwestię były już przedmiotem wykładni dokonywanej przez Sąd Najwyższy i nie ma potrzeby zmiany przyjętego stanowiska.

Sąd Najwyższy stwierdzał, że razie ustalenia, że wypowiedzenie jest niezgodne z przepisami o wypowiedzaniu umów lub nieuzasadnione, pracownik ma prawo wyboru roszczenia. Może żądać przywrócenia do pracy (orzeczenia o bezskuteczności wypowiedzenia) lub odszkodowania. Kodeks pracy pozwala kontestować ten wybór, przez opcję nieuwzględnienia wybranego żądania i orzeczenia o odszkodowaniu zamiast o przywróceniu do pracy (art. 42 § 2 k.p.). Wówczas mamy do czynienia z wyjątkiem, który - z faktu, że proces kończy się innym werdyktem niż proponowany w pozwie - sprowadza się do obowiązku ścisłej wykładni (*exceptiones non sunt extendendae*), z uwzględnieniem okoliczności sprawy, czy powrót pracownika do pracy ma szanse na prawidłowe realizowanie w przyszłości praw i obowiązków stron stosunku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2011 r., II PK 276/10, LEX nr 949027). W treści art. 45 § 2 k.p. występują dwie przesłanki pozwalające orzec odmiennie od żądania pracownika. Jedną z nich jest brak możliwości przywrócenia do pracy, drugą niecelowość przywrócenia do pracy. Pierwsza z nich ma walor obiektywny i może dotyczyć przyczyn leżących po stronie pracodawcy jak i pracownika. Ilustracją takich zależności może być sytuacja, gdy przywróceniu pracownika do pracy sprzeczni się fakt nieistnienia zajmowanego już stanowiska w szkole i brak kwalifikacji do nauki innych przedmiotów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2016 r., I PK 132/15, LEX nr 2071518). Może też polegać na utracie przymiotu pozwalającego na dalsze wykonywanie pracy, czy też wręcz braku zdolności do pracy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 października 2009 r., I PK 85/09, OSNP 2011 nr 11-12, poz. 146; z dnia 3 sierpnia 2011 r., I PK 30/11, LEX nr 1101326).

Natomiast niecelowość przywrócenia do pracy stanowi pojęcie nieostre, otwarte i podlegające wykładni za pomocą klauzul generalnych. Elementy ocenne

kładają nacisk na wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy. Tego rodzaju wyrok może zapaść tylko wtedy, gdy sąd ustali, że taka przesłanka występuje w procesie. Kryteriów oceny niemożliwości lub niecelowości uwzględnienia żądania pracownika przywrócenia do pracy sąd pracy powinien zatem poszukiwać przede wszystkim w ustaleniach faktycznych, tylko bowiem odwołanie się do ocen powiązanych ściśle z podłożem faktycznym sprawy może stworzyć przeciwwagę dla przedstawionych w pozwie przesłanek zasadności żądania powrotu na dotychczas zajmowane stanowisko pracy.

Z technicznego punktu widzenia termin "ustali" dekodowany winien być jako pewna forma aktywizmu sądu w strefie postępowania dowodowego. Może ona przybrać dwie formy. Jedna z nich może być zrealizowana za pomocą przesłanki z art. 232 zdanie 2 k.p.c. (sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę), choć w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono także pogląd, że ustalenie, iż uwzględnienie żądania pracownika przywrócenia go do pracy na poprzednich warunkach jest niemożliwe lub niecelowe następuje zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności, a sąd pracy nie ma obowiązku prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego z urzędu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., II PK 69/09, LEX nr 529773). Druga może polegać na poszerzonym zakresie pozyskiwania faktów z dowodów przedstawionych przez strony, które nie ograniczą się tylko do weryfikowania przyczyny rozwiązania stosunku pracy, lecz także przyczynią się do wyjaśnienia kryteriów niecelowości przywrócenia pracownika do pracy. Zazwyczaj będzie to miało miejsce podczas przeprowadzania osobowych źródeł dowodowych (zeznania świadków), których waga - z racji zasady bezpośredniości (art. 235 k.p.c.) - pozwala, przy zastosowaniu zasady swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.), uzyskać najbardziej miarodajne rezultaty. Za pomocą tego rodzaju dowodu można odtworzyć zarzewie konfliktu, jego przebieg, ewentualne przyczyny eskalacji, próby jego załagodzenia, postaw osób uczestniczących w sporze, zwłaszcza czy podjęły kroki koncyliacyjne, dążąc do zakończenia sporu oraz czy ewentualne przeszkody w przywróceniu pracownika do pracy mają charakter trwały, czy też przemijający i jaki jest ich wydźwięk w środowisku pracy. Dodatkowo można podkreślić, że za pomocą osobowych źródeł dowodowych można zbadać nie tylko interesujące sąd

aspekty na dzień złożenia przez pracodawcę oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy o pracę, lecz także na dzień wyrokowania, co ułatwia prognozę na przyszłość w strefie trwałości konfliktu i potencjalnie nieodwracalnych jego skutków (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 września 2002 r., I PKN 445/01, OSNP 2004 Nr 9, poz. 153; z dnia 17 stycznia 2007 r., I PK 259/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 156). Tym samym za niewystarczające uznaje się zawężenie postępowania dowodowego tylko do twierdzeń stron (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1999 r., I PKN 641/98, OSNAPiUS 2000 Nr 11, poz. 416). Również istotne jest oddzielenie sfery związanej z główną przyczyną wypowiedzenia od okoliczności przemawiających za wykorzystaniem klauzuli niecelowości przywrócenia do pracy.

Z dotychczasowego dorobku judykatury w kontekście możliwości zastosowania klauzuli generalnej z art. 45 § 2 k.p. (zob. wyroki: z dnia 23 listopada 2016 r., II PK 222/15, LEX nr 2183480; z dnia 24 października 2016 r., II PK 300/16, LEX nr 2426552; z dnia 4 grudnia 2018 r., I PK 179/17, LEX nr 2586265 i z dnia 20 marca 2019 r., I PK 266/17, LEX nr 2638584), wynika, że wspólnym mianownikiem jest obawa, że dalsze naganne zachowanie pracownika (kategoria zachowania przyszłego) może mieć umocowanie w zdarzeniach przeszłych. Dopiero swoista indukcja otwiera odpowiedni fundament do twierdzenia, że groźba przyszłych naruszeń obowiązków pracowniczych przemawia za niecelowością przywrócenia pracownika do pracy.

W judykaturze przyjmuje się, że sytuacja konfliktowa w zakładzie pracy może powodować uznanie przywrócenia do pracy za niecelowe lub niemożliwe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1999 r., I PKN 422/99, OSNAPiUS 2001 Nr 8, poz. 260). W innym orzeczeniu zwrócono uwagę, że niecelowość przywrócenia o pracy wynika z działań pracownika inicjujących konflikt w środowisku pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2000 r., I PKN 66/00, OSNAPiUS 2002 Nr 10, poz. 235).

W tej płaszczyźnie Sąd Okręgowy wskazał, że w okolicznościach faktycznych tej konkretnej sprawy przywrócenie powódki do pracy nie byłoby celowe. Sąd drugiej instancji zauważył, że prowadzona przez pozwane apteka jest stosunkowo małym zakładem pracy i jest to „interes” rodzinny. Mając więc na

uwadze okoliczność, że pracodawca po raz drugi dokonał wypowiedzenia powódce umowy o pracę, ponowne przywrócenie jej do pracy spotęgowałoby jedynie jeszcze bardziej negatywne skutki wzajemnych relacji pracowniczych stron, które niewątpliwie miałyby przełożenie na ogół zatrudnionych tam pracowników, na których eskalacja konfliktu w miejscu pracy wpływałaby demotywująco i destrukcyjnie. W świetle planów powódki, która po podjęciu pracy, zamierzała wykorzystywać swoje uprawnienia w związku z rodzicielstwem, w pełni uprawniony jest wniosek, że przywrócenie jej do pracy nie rokowałoby prawidłowych stosunków na linii pracownik - pracodawca.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2011 r., I PK 21/11 (LEX nr 1001274) zasygnalizowano, że pracownik pozostaje co do zasady członkiem mniejszego lub większego zespołu współpracowników i wymagane są co najmniej poprawne jego relacje z tym zespołem. Umiejętność ich zbudowania lub utrzymania pozostaje istotna dla pracodawcy, umożliwia przecież prawidłowe funkcjonowanie. Nie można zatem odrzucać całkowicie tego elementu oceny zachowań pracownika, także przy ustalaniu, czy przywrócenie do pracy pozostaje celowe.

Podsumowując, konflikt między pracownikiem a pracodawcą może stanowić okoliczność świadczącą o niecelowości przywrócenia do pracy, zwłaszcza gdy istnieje obawa jego odrodzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2000 r., I PKN 66/00 (OSNAPiUS 2002 Nr 10, poz. 235).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach procesu rozstrzygnięto w myśl art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[I.T.]

[SOP]